

søndag den 4. august 1963 bragte
Aarhus Stiftstidende
nedenstående artikel skrevet af *Olivar*.

Vejen skabte købmandsgården og vejen tager den igen.

Købmand Jens P. Thorsen, Vejrumbro, bliver sidste mand som driver den gamle købmandsgård med butik, grovvarer, bageri, kro og landbrug. Vej skal udbygges, og der er ikke plads til, hvad fire generationer har skabt.

Når Vejdirektoratet til efteråret får sin vilje i Vejrumbro, betyder det farvel til en virksomhed, bygget op gennem fire slægtled til det, som er i dag: Måske og sandsynligvis landets eneste foretagende, der under samme ledelse omfatter købmandsforretning, grovvarerforretning, benzin- og oliesalg, krovirksomhed, bageri og landbrug.

Købmand Thorsen uden for det hus, som hans bedstefar lod rejse, men som måtte vige for vejudvidelsen.

At kromanden, bageren, landmanden, foderstofhandleren og benzinformandleren så tillige er Kirkeværges og kordegnens vikar og desuden vurderingsformand i den almindelige brandkasse, det sidste som tredje generation, skal Vejdirektoratet ikke blandes op i.

Men nu tages pynten af virksomheden, der er vokset op omkring vejen, som netop her i Vejrum, en halv snes kilometer vest for Viborg ad den gamle Randersvej slår et drabeligt knæk og passerer Nørreåen, hvis strøm egentlig er skyld i både det gode og det onde af denne historie.

Vejen hugger igennem

Det er åen, som i sin tid førte til, at der blev bygget bro og rejst brohus og senere kro paa stedet, og det er atter åen, der vil gøre det for kost-

bart at føre vejlinjen bagom købmandsvirksomheden, fordi terrænet er for sumpet og for usikkert at bygge vej over andre steder end der, hvor den har gået i århundreder og altså er funderet.

Nu skal vejen nordfra gennem Vejrumbro og videre gøres stor, bred og svarende til moderne trafik. Ned i asfalten ved det nordre hjørne af købmandshuset er hugget et jernrør. Der kommer vejens midterlinje, og den 100-aarige købmandsbygning pirres ned.

På den anden side skærer den bageriet væk, et stykke af landbrugets bygninger, og i midten tromler vejen hele grovvarelageret ned.

Vejen, der har mavet sig frem fra Hobro, hænger allerede truende oppe paa bakkerne nord for Vejrum og venter på at skylle ned over den gamle virksomhed.

Det kan alt sammen beklages, men næppe nogen kan bebrejdes noget. Samfundet kan ikke i samme sætning kræve bedre veje og ubegrænset hensyntagen til det bestående.

Dertil kommer, at købmand Jens P. Thorsen i juli fyldte 70 år, og selv om han er sprælsk nok til at kunne holde ud selv i adskillige år, er hans søn for ung til at tage roret lige med det samme og han vil desuden hellere være landmand. Det er nu hans lyst.

Derfor benytter købmand Thorsen vejudvidelsen som anledning til at lægge op. Han bygger sig et nyt, rummeligt hus bag sine gamle ejendomme og vil nok her handle lidt fra kontor. Bageriet har han lukket nu. Der var en gift bagermester, som bagte rugbrød, franskrød, sigtebrød, kage og andet godt her. Han fik en anden stilling, og da nu bageriet ryger, tændes der aldrig for ovnene mere.

½ skilling for en stud – fire for en greve.

Men det er da vemodigt, indrømmer købmand Thorsen, for vi har bygget det hele op gennem fire slægtled. Det begyndte med, at min tipoldefar, skytten Jesper Madsen på Viskum fik brohuset i forpagtning, men man kan sige, at først da hans søn købte kroen, blev grunden lagt til foretagendet her.

Men broen er ældre. Vi ved, at den er nævnt i 1705, og at der i 1731 også var kommet en kro til. Så kunne de vejfarende få sig en dram, og et krus øl paa vejen.

Det var en mand i Randers, som ejede broen, Peter Thomsen Bering, og han opførte et lille hus til opsynet, der krævede bompengene op.

Det kostede 1 skilling for en trævogn at passere, to skilling for en beslået vogn, fire for en karet, mens heste og stude slap med ½ skilling. Med egnens folk er der særaftaler. De fik fri passage for en skæppe byg om året.

Fire slægtled byggede

I 1788 ejedes broen af Viskum hovedgård, og min tipoldefar, skytten Jesper Madsen, fik for sine fortjenesters skyld broen i forpagtning uden afgift og tillige for resten krobevilling, men først min oldefar, Jens Jespersen, får skøde paa ejendommen. Det var i 1807.

I 1854 udvidede min bedstefar. Han hed Jens Hesselbjerg Sørensen, og han satte købmandsforretning paa. Han købte også landbruget og var en driftig mand, kan man forstå, en tid havde han også Viskum i forpagtning, så han har haft noget at se til.

Den næste udvidelse står min far for. Han hed A. P. Thorsen og kom ind i slægten i 1901 og satte bageriet paa, og da jeg kom til efter ham, udvidede jeg med grovvarerne. Sådan har slægtled efter slægtled udvidet og ført forretningen frem til, hvad den har været indtil nu.

- Det var for resten en helt sjov historie med de grovvarer, fortæller købmand Thorsen. Bønderne her skulle enten til Viborg eller Randers efter foderstoffer og den slags, og det kunne være svært nok.

Så længe købmandsgården eksisterede, kunne man dagligt se køerne vende hjem fra marken.

Så traf jeg aftale med en mand i Randers, og vi fragtede så 40-50 tons pr. gang op ad åen paa en kåg, der blev trukket efter en motorbåd. Vi lagde til nede paa engen, og der kom bønderne så kørende ned og hentede varerne. Det var en god forretning og så betids før baner og biler, at det var en stor lettelse for bønderne. Det hændte da også, at manden med båden solgte lasten undervejs og måtte tilbage til Randers efter ny forsyning.

- Og kom med alle pengene?

- Uha, ja, da, han var en hædersmand. Jeg sagde til ham, at han ikke måtte sejle for andre end mig, men det ville han ikke gå med til.

Han var en fri mand, der tog, hvad der bød sig. Men han tog nu 120 øre pr. 100 kg i fragt for de andre, men kun 40 øre hos mig, så han var helt rigtig alligevel.

Grovvareforretningen kan jeg måske fortsætte med, selvom det naturligvis ikke foregår med kåg mere, når vi skal have varer hjem. Jeg føler mig for rask til at holde helt op med at bestille noget.

Som i Den gamle By.

En trøst er det, at jeg kan blive boende ved vejen. Når man som jeg er opvokset ved vejen, og har været afhængig af livet og færdselen her, kan man ikke undvære det. Jeg skal helst se alt, hvad der foregår, sådan må det være, når ens virksomhed rammer vejen ind paa alle sider.

Hvor meget er lavet om gennem tiderne?

Gårdens bygninger brændte i 1905 og blev bygget op. Kroen og bageriet er også fra den nyere tid, købmandsforretningen, hvor vi også har lejlighed, er det ældste eksisterende. Huset blev rejst af Jens Hesselbjerg Sørensen, hvis navnetræk JHS pryder gavlen - det får mange til at tro, forretningen har tilknytning til kirken, de tre bogstaver kender De som Jesu navnetræk.

Købmandsforretningen begyndte i 1854, men huset var først færdigt i 1859, bygget af en murer, der har bygget bl.a. en selvejergård i Spentrup, præstegården i Hjermind, Fladbro kro og Hedemølle ved Bjerlingbro, og de ligner hinanden til for veksling. Desværre kan vi ikke finde murerens navn noget sted, sært nok.

- Kan De huske noget fra den gamle købmandsbutik?

Dens dimensioner var jo de samme, men indretningen anderledes.

Jeg har tit været i Den gamle By i Aarhus for at se paa den gamle købmandsgård der. Den har, som vi havde det, gitteret, som om aftenen blev slået op og skilte butikken fra det øvrige lokale, som var skænkestue. Her stod et langt, skuret træbord, hvor gæsterne kunne få en dram, og så kunne de jo handle lidt samtidig, hvis de kunne lokkes til det - eller de kunne få en dram, hvis de kom for at handle. Bordet har vi endnu, det bruger vi i køkkenet, men brændevin skænker vi ikke ud mere.

Solgte 24.000 liter brændevin årligt

- Var det slemt dengang?

- I 1901 fik vi fire oxhøfter brændevin hjem hver 14. dag. Det var 24.000 liter om året, og det var, hvad vi solgte her. Men da havde jo også hver en karl brændevin med i marken. Det var det, som gav ham kalorieoverskud til det hårde arbejde.

Købmand Thorsen har bevaret de fleste papirer fra slægtens virke paa stedet, og han agter at beholde dem foreløbig, skønt landsarkivet i Viborg gerne vil have dem. Han har mange andre festlige minder, bl. a. en fornem gul kjole af silkebrokade.

- En silkehandler i København skænkede den til tre niecer i Jylland, døtre af lærer Enevoldsen i Hjerminde. Den skulle være brudekjole og ejes af den, der sidst blev gift – og hun blev altså kone her paa gården i 1817, og siden har vi bevaret den. Den er efterspurgt til optog, tableauer og meget andet, og vi låner den gerne ud, men ikke til dans. Det holder den alligevel ikke til mere.

- De var også kordegn?

- Kun vikar, det er så lidt, det ikke er værd at nævne. Men jeg sad i menighedsrådet og for resten også som kirkeværge, og jeg blev spurgt, sagde jeg ja - selvom nogen skæmtede lidt med, at kromanden var blevet degn.

Jeg fortsætter som vurderingsformand i brandkassen, og jeg er revisor flere steder. Ledig bliver jeg ikke. Stedet her har også været samlingssted for familien fra begge sider, jeg håber, at det kan fortsætte, selvom vi rykker i et andet hus.

Er købmand først og fremmest

Men jeg vil savne butikken. Den har stået mig nærmest. Købmand det er, hvad jeg først og fremmest er, og når man nu er tredje generation købmænd, består der et tillidsforhold mellem kunder og forretning, som er til stor glæde i det daglige liv.

Vi har også haft sådan lidt patriarkalske forhold i det daglige. Vi havde gift kromand, gift bager, folk paa gården, unge mennesker i butikken osv., alle spiste vi sammen, det var et stort bord gennem mange, mange år. Vi er blevet færre nu, og det forsvinder jo helt, når vejrvesenet skærer herigennem.

Og dette daglige samvær vil jeg måske savne mere end så meget andet.

Olivar.

Her gik vejen, og hvert hus, der ses, hørte med til Vejrumbro Købmandsgaard. Billedet er taget fra Gl. Viborgvej ind mod byen. Den nye vej fra Hobro kommer ind fra venstre, fra ca. hvor Esso benzinstanderne stod.